ESIMESE ASTME KOHTU OTSUS (neljas koda)

16. märts 2005 *

Kohtuasjas T-283/02,

EnBW Kernkraft GmbH, varem Gemeinschaftskernkraftwerk Neckar GmbH, asukoht Neckarwestheim (Saksamaa), esindaja: advokaat S. Zickgraf,

hageja,

versus

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: S. Fries ja F. Hoffmeister, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

kostja,

mille esemeks on kahju hüvitamise nõue EÜ artikli 288 alusel, eesmärgiga hüvitada hagejale seoses TACIS-programmi raames Zaporižžja (Ukraina) tuumajaamas tema osutatud teenuste komisjoni poolt tasustamata jätmisega väidetavalt tekitatud kahju,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

EUROOPA ÜHENDUSTE ESIMESE ASTME KOHUS (neljas koda),

koosseisus: koja esimees H. Legal, kohtunikud V. Tiili ja V. Vadapalas,

kohtusekretär: ametnik D. Christensen,

arvestades kirjalikus menetluses ja 22. septembri 2004. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

otsuse

Õiguslik ja faktiline raamistik

1 Programme for technical assistance to the Commonwealth of Independent States (TACIS), mis loodi ajavahemikuks 1. jaanuarist 1996 kuni 31. detsembrini 1999 nõukogu 25. juuni 1996. aasta määrusega (Euratom, EÜ) nr 1279/96, mis käsitleb majanduse reformimiseks ja taastamiseks tehnilise abi andmist uutele iseseisvatele riikidele ja Mongooliale (EÜT L 165, lk 1), näeb muu hulgas ette tuumaohutust puudutava abi.

2 „PHARE/TACIS-fondidest rahastatavate teenuslepingute üldtingimused" („General Conditions for Service Contracts financed from PHARE/TACIS Funds") käesoleva asja asjaolude asetleidmise ajal kehtinud versioonis määravad kindlaks TACIS-lepingutele kehtivad reeglid (edaspidi „TACIS-üldtingimused").

3 EnBW Kernkraft GmbH, varem Gemeinschaftskernkraftwerk Neckar GmbH (edaspidi „hageja" või „GKN"), on alates 1994. aastast komisjoniga lepingulistes suhetes TACIS-programmi raames, mis puudutavad kohapealset abi seoses Zaporižžja tuumajaamaga Ukrainas.

4 Esimene teenusleping, mille tähtaeg oli kaksteist kuud ja eelarve 552 656 eurot, sõlmiti 1994. aasta septembris. Leping nägi ette erinevate projektide teostamise käitiste ohutuse tagamiseks. Projektijuhiks oli hageja poolt tööle võetud insener, kelle peamiseks ülesandeks oli erinevate projektide juhtimine ning selle heaks töötavate lepinguliste töötajate tegevuse koordineerimine.

5 Teine teenusleping, mille tähtaeg oli viisteist kuud ja eelarve 1 299 090 eurot, sõlmiti 1995. aasta septembris. Lepingu muudatusega nr 1 pikendati seda lepingut seitsmeks kuuks lisaeelarvega 990 910 eurot ning pärast seda lepingu muudatusega nr 2 kaheksaks kuuks. Teine leping lõppes seega 1998. aasta märtsis.

6 Kontrollikoda võttis 10. aprillil 1997 vastu eriaruande nr 6/97 Ukrainale antud TACIS-toetuste kohta, millele olid lisatud komisjoni vastused (EÜT 1997, C 171, lk 1). Selles aruandes kritiseeriti eelkõige tagasiulatuva jõuga lepingute sõlmimist.

7 Kolmas teenusleping (edaspidi „kolmas leping") kohapealse abi kohta 1996. aastal, mille esialgne tähtaeg oli üheksateist kuud ja eelarve 800 000 eurot, sõlmiti 17. juulil 1997 ning see leping lõppes seega 17. veebruaril 1999. Lepingu artikli 10 kohaselt tuli kõik selle lepinguga seotud või sellest tulenevad vaidlused lahendada Brüsseli kohtutes.

8 Komisjoni Kiievi (Ukraina) esinduse esindajad kirjutasid 30. detsembril 1997 komisjoni peadirektoraadi „Välissuhted: Euroopa ning uued iseseisvunud riigid; ühine välis- ja julgeolekupoliitika; välisteenistus" ametnik Lütkemeyerile järgmist:

„Projektijuht [...] Hoensch võttis kohustusi ilma komisjoni eelneva nõusolekuta ning viis Ukraina poole eksitusse. Me oleksime Teile väga tänulikud, kui saaksite selles küsimuses Hoensch'ile ranged juhised anda."

9 Sama peadirektoraadi direktoraadi „Suhted uute iseseisvunud riikide ja Mongooliaga" üksuse „Tuumaohutus ja energeetikasektoriga seotud sekkumiste koordineerimine" juhataja Jousten saatis 15. aprillil 1998 hagejale kirja, kutsudes viimast üles valmistama ette lepinguprojekti 1997. aasta kohapealse abi lepingule (edaspidi „neljas leping").

10 Hageja saatis Joustenile neljanda lepingu projekti 20. mail 1998. 16. juulil 1998 esitas hageja Joustenile lepingu laiendatud projekti. 29. juulil 1998 saatis hageja komisjonile oma pangaandmed. 26. augustil 1998 saatis hageja Joustenile lepingu projekti muudetud versiooni, märkides, et muudatused puudutavad VI lisa. 23. septembril 1998 saatis hageja Joustenile uue projekti, viidates 10. septembril 1998 toimunud koosolekule.

11 1998. aasta augustis kiitsid pooled heaks kolmanda lepingu muudatuse nr 1 (edaspidi „lepingu muudatus nr 1"), millega muudeti kolmanda lepingu artikleid 2 ja 4 ning lisasid A, B, C ja D ja pikendati esialgset lepingut seitsmeteistkümneks kuuks nii, et seega oleks leping lõppenud 17. juulil 2000.

12 Joustenile 2. oktoobril 1998 saadetud kirjas märkis Kiievi esinduse ajutine juht Giuglaris, et „ta soovi[b] meelde tuletada oma eelnevat ettepanekut asendada projektijuht Hoensch kellegi teisega".

13 Hageja saatis 9. oktoobril 1998 Joustenile läbirääkimiste seisu puudutava kirja, mille ta lõpetas „lootuses, et teenuslepingu tegelik jõustumine toimub võimalikult kiiresti".

14 20. oktoobril 1998 vastas Jousten hagejale kirjaga, milles ta võttis kokku peamised probleemid seoses hageja ettepanekuga. Samuti tegi ta hagejale ettepanku sõlmida leping jättes välja tööd, mille osas kokkulepet ei olnud veel saavutatud. Tema kirjas seisis:

„Kui GKN ei soovi pärast [asjale omaste tehniliste suuniste] saamist selle ülesande suhtes pakkumist esitada, siis teeme me pikaajaliste viivituste vältimiseks ettepaneku sõlmida leping ülejäänud tööde osas (1997. aasta tegevuskava elluviimine jne)".

15 Selle kirja tagajärjel palus asjaomase üksuse juhi asetäitja O'Rourke 23. oktoobri 1998. aasta kirjaga hagejal talle saata neljanda lepingu muudetud versioon.

16 Kontrollikoda võttis 12. novembril 1998 vastu eriaruande nr 25/98 Euroopa Liidu tegevuste kohta tuumaohutuse osas Kesk- ja Ida-Euroopas ning uutes iseseisvunud riikides (ajavahemik 1990–1997), millele olid lisatud komisjoni vastused (EÜT 1999, C 35, lk 1). Selles arudes kritiseeriti eelkõige programmide elluviimise õige jälgimise tagamiseks vajalike inimressursside ebapiisavust.

17 20. novembril 1998 koostas Kiievi järelevalve meeskond aruande kolmanda lepinguga seotud kohapealse abi kohta.

18 Hageja nimel projektijuhi asetäitjana toimivale Zaissile 23. novembril 1998 saadetud kirjas, milles viidati tema 2. ja 4. novembri 1998. aasta kirjadele, kommenteeris Jousten nendes kirjades O'Rourke'i vastu esitatud süüdistusi, võttes asja kokku järgmiselt:

„Meie koostöö saab jätkuda ainult juhul, kui pöördume tagasi normaalsete ärisuhete juurde."

19 Samuti Zaissile 26. novembril 1998 saadetud kirjas leidis Doucet, ühenduse poolt kolmandatele riikidele abi korraldamise ühist talitust haldava direktoraadi „Euroopa (Kesk-, Ida-, uued iseseisvunud riigid, Lääne-Balkani riigid) projektid — välispoliitika ja ühine julgeolek" üksuse „Tuumaohutus" juht, viidates 8. juuli 1998. aasta aruandele lepingu täitmise kohta, et selles aruandes sisalduvad kommentaarid on Hoenschi isiklikud hinnangud, mis ei ole kooskõlas talle antud projektijuhi volitustega. Ta märkis samuti, et „komisjon ootas, et [hageja] poolt võetaks projekti juhtimise osas otsustavad meetmed".

20 3. detsembril 1998 saatis hageja Joustenile neljanda lepingu muudetud versiooni, täpsustades, et arvestati kokku leppimata küsimusi, v.a ühte erandit.

21 22. detsembri 1998. aasta faksiga vastas Jousten hagejale, et „suunised" (terms of reference) olid Doucet'le edastatud ning et ta võtab hagejaga ühendust seoses tema ettepaneku teiste osade ja lisadega.

22 24. veebruaril 1999 saatis hageja komisjonile aruande ajavahemikus 1. detsember 1998 kuni 31. jaanuar 1999 kehtinud lepingu täitmise kohta.

23 Hageja osales koos komisjoniga 16. märtsil 1999 toimunud koosolekul.

24 14. aprillil 1999 saatis hageja Doucet'le kirja kokkuvõttega küsimustest, mille osas kokkulepet ei olnud saavutatud ning mida 16. märtsil 1999 toimunud koosolekul arutati.

25 Samal päeval saatis hageja Doucet'le uue neljanda lepingu versiooni, märkides, et tegemist oli „suuniste" osas täielikult muudetud versiooniga.

26 7. mail 1999 saatis komisjoni peadirektoraadi „Välissuhted: Euroopa ning uued iseseisvunud riigid; ühine välis- ja julgeolekupoliitika; välisteenistus" direktoraadi „Suhted uute iseseisvunud riikidega ja Mongooliaga" direktor Summa Bundesministerium der Finanzen'i (Saksamaa Liitvabariigi rahandusministeerium) ametnik

Möllerile kirja vastusena viimase 25. veebruari 1999. aasta kirjale, mis puudutas TACIS- ja PHARE programme tuumaohutuse osas.

27 20. mail 1999 koostas Kiievi järelevalve meeskond aruande kolmanda lepinguga seotud kohapealse abi kohta. Selles aruandes märkis ta muu hulgas, et eelarve on ammendatud ning lepingulisest seisukohast peaks hageja jätkama teatud teenuste tagamist, mis majanduslikust seisukohast on võimatu.

28 Hageja ja komisjoni esindajate osavõtul toimus 12. ja 13. juulil 1999 koosolek.

29 Pärast seda koosolekut saatis hageja 21. juulil 1999 ühenduse poolt kolmandatele riikidele abi korraldamise ühise talituse ametnik Vadéle „suuniste" „täielikult muudetud versiooni".

30 22. juulil 1999 saatis Vadé hagejale kirja, milles toodi välja peamised koosolekul arutatud küsimused.

31 Zaissile 28. juulil 1999 saadetud kirjas teavitas Doucet hagejat sellest, et ta ei saa heaks kiita projekte U1.03/96B, U1.03/96D2 ja U2.03/96 puudutavate pakkumiste tehnilist hinnangut.

32 Zaiss vastas komisjonile 29. juulil 1999, andes asjaomase kolme projekti kohta selgitusi. Samuti viitas ta komisjoni poolt 16. märtsi 1999. aasta koosolekul antud lubadusele, mille kohaselt komisjon kannab kõik hageja poolt enne neljanda lepingu allakirjutamist tehtud kulutused.

33 Kolme projekti hindamise osas vastas Doucet 2. augusti 1999. aasta faksiga Zaissile, et hageja seisukohta ei saa tõlgendada vajalikust uuesti hindamisest keeldumisena.

34 Hoensch saatis 6. augustil 1999 Doucet'le kirja, mis käsitles projekti U2.03/96 tehnilist hindamist.

35 25. augustil 1999 saatis hageja, viidates 16. märtsi 1999. aasta koosolekule ja oma 14. aprilli 1999. aasta kirjale, Doucet'le kolmanda lepingu ning lepingu muudatuse nr 1 muutmist sisaldava lepingu muudatuse nr 2 projekti. Nimetatud projekt nägi ette esialgse eelarve suurendamist 457 163 euro võrra.

36 Zaissile 16. septembril 1999 saadetud kirjas kirjutas Doucet järgmist:

„2. augusti 1999. aasta faksile ei ole mingisugust rahuldavat vastust veel tulnud ning lisaks andis ostja (GOPA) [„group of political advisors" või „poliitiliste nõustajate grupp"] teada asjaolust, et GKN väitis, et ta ei ole võimeline tagama mitmeid kohapealseid [kolmanda] lepinguga ette nähtud varustuse vastuvõtmisi.

Sellises olukorras ei ole komisjon enam veendunud, et GKN oleks komisjoni poolt oodatud hoolsuse ja usinusega valmis osutama kohapealset abi tuumaohutust puudutavates küsimustes.

Juhul, kui Te kaalute ikka veel komisjoniga koostöö jätkamist, saatke meile palun ettepanek käimasolevate hindamiste läbiviimiseks ja varustuse vastuvõtmiseks, võttes arvesse eelnevalt [ühenduse poolt kolmandatele riikidele abi korraldamise ühist talitust haldava direktoraadi „Euroopa (Kesk-, Ida-, uued iseseisvunud riigid, Lääne-Balkani riigid) projektid — välispoliitika ja ühine julgeolek" üksuse „Tuumaohutus"] saadetud kirjade ja faktide sisu. Tulemusi oodatakse hiljemalt 15. oktoobriks 1999.

GKN-i jätkuva negatiivse suhtumise ning tema ja komisjoni vaheliste eriarvamuste kordumisega seotud eelnev kogemus kallutab meid arvama, et meie probleemid tulenevad peamiselt GKN TACIS-e projektijuhi tehnilisest ebapädevusest ja koostöövalmiduse puudumisest. Komisjon nõuab igatahes, et TACIS-e projektijuhiks määrataks tõhusamat tööd tegev inimene.

Kui komisjon ei saa sellist ettepanekut kümne päeva jooksul arvates käesoleva kirja saamisest, ei jää meil muud üle kui lugeda leping lõpetatuks. See tähendab ka seda, et komisjon ei sõlmi GKN-iga enam ühtegi sama tüüpi lepingut.

Oleme kindlad, et Te mõistate, et on väga tähtis lahendada praegune lepinguline olukord seoses Zaporižžja [tuumajaamas] ohutuse ja tegevuste korraldamisega."

37 Zaissile 23. septembril 1999 saadetud faksiga vastas Vadé hageja 25. augusti 1999. aasta kirjale ja keeldus lepingu muudatuse nr 2 projekti arvestamast.

38 Doucet' 16. septembri 1999. aasta kirjale vastas Zaiss 4. oktoobri 1999. aasta kirjaga. Selle kirja kohaselt:

„GKN on siiani täitnud [kolmandast] lepingust tulenevaid kohustusi ning soovib seda tulevikus jätkata. GKN ei olnud asjaomaste projektidega seotud hilinemiste eest vastutav.

Selleks, et teha selgeks, kuidas asjad peaksid edasi arenema, konsulteeris GKN pädevate Saksa Liitvabariigi ministeeriumitega [...]

Seoses kõige eelnevaga peab komisjon nüüd:

— hüvitama GKN-le tema poolt kuni selle ajani kantud kulud (vt GKN-i 25. augusti 1999. aasta kiri);

— kiitma heaks nende projektide tehnilise hinnangu (vt GKN-i 29. juuli 1999. aasta kiri) ja

— jõustama 1997. aasta [...] TACIS-lepingu (vt GKN-i 17. mai 1998. aasta kiri ja komisjoni 22. detsembri 1998. aasta faks).

Kuni selle ajani, mil need punktid ei ole GKN-le sobival viisil lahendust leidnud, peame me käesoleva lepingu alusel kõikide uute tööde alustamisest hoiduma.

Lisaks sellele pean ma väga kategooriliselt protesteerima Teie poolt korduvalt esitatud etteheidete ja süüdistuste vastu seoses TACIS[-projekti] juhtimisega GKN-i poolt."

39 15. oktoobri 1999. aasta kirjaga vastas hageja komisjoni 23. septembri 1999. aasta faksile, milles ta selgitas ühelt poolt kohapealse abi ja teiselt poolt konkreetsete projektide teostamisega seotud tegevuse lepingulise tähtaja erinevusi. Hageja leidis järgmist:

„Me peame vajalikuks rõhutada, et meie lepingut puudutav ettepanek, mis on lisatud meie 25. augusti 1999. aasta kirjale, katab ajavahemikku 1998. aasta juulikuust kuni 1999. aasta septembrikuuni. See tähendab seda, et kui komisjonil on vaja rohkem aega meie lepingu tähtaega ja osutatavate teenuste hinda puudutava lepinguprojekti osas otsuse vastuvõtmiseks, tuleb lepingut pikendada/laiendada komisjoni institutsioonisiseseks otsustamiseks kulunud aja tõttu."

40 20. oktoobril 1999 Doucet'le saadetud faksis kinnitas Hoensch, viidates nende telefonivestlusele, 28. oktoobriks 1999 planeeritud kohtumise toimumist. Ta märkis faksis, et kohtumisel selgitab ta detailselt nii lepingut puudutavat olukorda kui ka projektide U2.03/96 ja U1.03/96D2 tehnilist hindamist.

41 22. oktoobril 1999 Hoenschile saadetud faksis teavitas Doucet hagejat sellest, et kuna viimane soovis arutada kà pakkumiste tehnilise hindamisega seotud probleeme, siis eelistaks ta jätta koosoleku hilisemale kuupäevale, et sellel saaks osaleda tehniliste küsimustega rohkem kursis olev Vadé.

42 Zaissile 25. oktoobril 1999 saadetud kirjaga, milles viidati viimase 4. oktoobri 1999. aasta kirjale, märkis ühenduse poolt kolmandatele riikidele abi korraldamise ühise talituse direktoraadi „Pakkumiskutsed, lepingud ja õiguslikud küsimused" direktor Weber järgmist:

„Teie negatiivse vastuse tõttu Doucet' poolt 16. septembril 1999 saadetud kirjale [...] lõpetab komisjon käesolevaga [kolmanda] lepingu vastavalt [TACIS-üldtingimuste] (ülalpool nimetatud lepingu lisa E) artiklile 41. See tähendab seda, et leping lõppeb kuue kalendrinädala pärast arvates GKN-i poolt selle kirja kätte saamisest.

Palun esitage komisjonile nii kiiresti kui võimalik lõpparve ning edastage täielik tehniline toimik ühenduse poolt kolmandatele riikidele abi korraldamise ühist talitust haldava direktoraadi „Euroopa (Kesk-, Ida-, uued iseseisvunud riigid, Lääne-Balkani riigid) projektid — välispoliitika ja ühine julgeolek" üksusele „Tuuma-ohutus".

Ma ei näe põhjust täpsemalt selgitada seda, et komisjon ei saa GKN-ile hüvitada projektide U1.03/96B, U1.03/96D2 ja U2.03/96, mida juhiti algusest peale halvasti ning mis ei andnud mingeid käegakatsutavaid tulemusi, tehnilise hindamisega seotud kulutuste [summasid].

Pärast Teie 4. oktoobri 1999. aasta kirja saamist korraldas komisjon enda ning ka osaleja huvide kaitseks ise projektide U1.03/95E [...], U1.03/96A [...] ja U2.02/94C raames tarnitud varustuse kohapealse vastuvõtmise. Seega ei ole GKN-il mingit õigust nende [varustuse] tarnelepingute osas võimaliku varustuse tulevase vastuvõtmise hüvitamiseks.

Lõpuks pean ma Teid teavitama sellest, et GKN-i poolt kohustuste mitterahuldava täitmise ja eriti tema poolt puuduste kõrvaldamisest ning nõutud koostöö tegemisest komisjoniga keeldumise tõttu ei näe komisjon ette uue lepingu sõlmimist GKN-iga."

43 Weberile 19. novembril 1999 saadetud kirjaga, millele oli alla kirjutanud Wiedemann, vastas hageja 25. oktoobri 1999. aasta kirjale ning leidis selles muu hulgas, et kolmas leping lõpeb 15. detsembril 1999.

44 Hageja ja komisjon kohtusid 24. novembril 1999.

45 17. aprillil 2002 komisjoni abiprogrammi (EuropAid) direktoraadi „Euroopa, Kaukasus, Kesk-Aasia" ametnik Knudsenile saadetud kirjas vastas hageja 4. märtsi 2002. aasta kirjale ning nõudis, et leitaks sõbralik kokkulepe.

46 17. mai 2002. aasta kirjas vastas Knudsen, et hageja kiri ei sisalda ühtegi uut veenvat argumenti ning et ta soovib vältida ebavajaliku kirjavahetuse jätkumist.

Menetlus ja poolte nõuded

47 Esimese Astme Kohtu kantseleisse 23. septembril 2002 saabunud hagiavaldusega esitas hageja käesoleva hagi.

48 Ettekandja-kohtuniku ettekande põhjal otsustas Esimese Astme Kohus (neljas koda) avada suulise menetluse.

49 Menetlust korraldavate meetmete raames palus Esimese Astme Kohus hagejatel vastata kirjalikele küsimustele ning esitada teatavad dokumendid. Pooled täitsid need nõudmised osaliselt.

50 22. septembril 2004 toimunud avalikul kohtuistungil kuulati ära poolte kohtukõned ning vastused Esimese Astme Kohtu esitatud küsimustele.

51 Hageja palub Esimese Astme Kohtul:

— mõista komisjonilt hageja kasuks välja summa 332 083,60 eurot, millele lisandub 328 782,43 euro suuruselt summalt alates 12. juunist 2000 arvestatav intressimäär 5,25% ning 3 301,17 euro suuruselt summalt alates 21. augustist 2000 arvestatav intressimäär 5,25%.

— mõista kohtukulud välja komisjonilt.

52 Komisjon palub Esimese Astme Kohtul:

— jätta kaebus vastuvõetamatuse ja ilmselge põhjendamatuse tõttu läbi vaatamata.

— mõista kohtukulud välja hagejalt.

Õiguslik käsitlus

Poolte argumendid

Esimese Astme Kohtu pädevus

53 Komisjon väidab sisuliselt, et hagi on esitatud ebapädevale kohtule. Kolmanda lepingu kohtualluvuse klausli kohaselt kuuluvad „selle lepinguga seotud või sellest tulenevad" vaidlused pädevate Belgia kohtute pädevusse.

54 Komisjoni arvates tuleb siinkohal tõlgendada kolmandat lepingut ja teha täpsemalt kindlaks, millised on poolte kohustused. Seega puudutab käesolev kohtuvaidlus kolmandat lepingut.

55 Komisjon kinnitab, et kolmanda lepingu varustusega seotud projekte puudutavate sätete kohaselt pidi hageja neid projekte juhtima kuni vastuvõtmiseni ja seega kuni lepinguperioodi lõppemiseni 2000. aasta juulikuus. Komisjon tuletab meelde, et lepinguga oli hageja nõustunud sellega, et talle selleks määratud eelarve piirdus 800 000 euroga.

56 Komisjon rõhutab, et sellel ajavahemikul, mille eest hageja nõuab projektijuhi ja mõnede ekspertide poolt tehtud tegevuste eest tasu, kehtis hageja ja komisjoni vahel leping. See leping nägi ette erinevad eelarve read projektijuhi ja ekspertide tööde katmiseks. Komisjoni arvates ületas hageja selleks ajaks, kui projektijuhi ja tema

ekspertide töö oli asjaomaste tegevuste osas lõpule viidud, nende eelarve ridade summa.

57 Komisjon tuletab meelde, et kolmanda lepingu pikendamine toimus seetõttu, et teatud varustusega seotud projektide elluviimine toimus hilinemisega ning selle tõttu oli vaja teatud ekspertide täiendavat osalemist Zaporižžjas. Lepingu pikendamise tõttu võttis hageja endale kohustuse juhtida neid projekte kuni 2000. aasta juulini. Komisjon möönab, et see pikendamine toimus eelarve eeskirjade tõttu. Nende ekspertide osalemist ei oleks tegelikult saanud ettenähtud eelarvega tasustada, kui lepingut sellel hetkel enam ei oleks olnud; ekspertidel ei oleks enam olnud ka kindlustust ega viisat, kui nad ei oleks oma tööd teinud kehtiva lepingu raames.

58 Kolmanda lepingu kogueelarvet ei muudetud, vaid mõned selle punktid korraldati lihtsalt ümber. Komisjoni arvates ei olnud eelarve suurendamine vajalik, kuna lepingu tähtaja pikendamine ei muutnud hageja kohustusi seoses varustusega seotud projektidega. Tegevuskavades oli vaja teha ainult väikseid mugandusi, kuna enamik projekte ei vajanud lisavahendeid; pikendamine puudutas ainult kahte konkreetset projekti. Seega, kuna projektijuhile ja ekspertidele ei olnud uute ülesannete andmist ette nähtud, siis ei otsustatud nende osas ka uue tasu üle. Komisjoni arvates pidid nad lihtsalt lõpule viima kolmanda lepingu raames ette nähtud tegevused, sh täitma kohustuse lõpetada varustusega seotud projektid, mille tähtaega pikendati. Kolmandas lepingus märgiti selgelt, et varustusega seotud projektide lõpetamise eest ei ole hagejale eraldi tasu ette nähtud, sest see oli kaetud üldise eelarvega. Komisjoni arvates piirdus projektijuhi roll selles osas peamiselt varustusega seotud projektide vastuvõtmise üle järelevalve teostamisega ning selline lisaülesande taoline ülesanne ei õigustanud projektijuhi tasu suurendamist. Komisjon kinnitab, et just selle tõttu, hoolimata lepingu pikendamisest, ei suurendatud kogueelarvet ning hageja kiitis selle pealegi heaks.

59 Hageja väidab, et asjaomane teenuste osutamine ei toimunud ei kolmanda lepingu raames ega lepingu muudatuse nr 1 raames. Seega ei reguleerinud asjaomast ajavahemikku mingi leping. Tegelikult määrab osutatavate teenuste ulatuse kindlaks lepingu ja tegevuskava tähtaeg ning mitte kolmanda lepingu ametlik tähtaeg.

60 Hageja kinnitab, et mis puudutab projektijuhti, siis 1998. aasta augustist, ning mis puudutab eksperte, siis 1999. aasta aprillist alates ei osutanud ta teenuseid enam kolmanda lepingu alusel, mis oli tema arvates sõlmitud kuni 16. jaanuarini 1999. Hageja arvates nägi projektijuhi ja ekspertide tegevuskava eelarve eeskirjade tõttu kuni 1998. aasta juunini ette ainult ühe nendepoolse osalemise. Hageja väidab, et just tegevuskavad näevad ette selle, kas tegemist on lepingujärgsete või lepinguväliste teenustega, kuna nende puhul on tegemist lepingu lahutamatute osadega ning need näitavad lepingus ette nähtud kohustuste täitmise tähtaega. Alates 1998. aasta juulist ei näinud kolmanda lepingu tegevuskava ette enam ühtegi osalemist. Seega ei puutu asjaomased teenused enam kolmandasse lepingusse.

61 Lisaks ei ole asjaomased tegevused enam kaetud lepingu muudatusega nr 1, mis sõlmiti 1998. aasta augustis kolmanda lepingu tegevuskavade ammendamisel. Hageja arvates tahtsid pooled selle lepingu muudatuse vastuvõtmisel jätkata varustusega seotud erinevate projektide teostamist üleminekuperioodil, st kuni neljanda lepingu sõlmimiseni.

62 Kuigi kolmandat lepingut pikendati muudatusega nr 1 kuni 17. juulini 2000, siis näitab selle muudatusega kehtestatud projektijuhti puudutav tegevuskava selgelt, et see ei korralda enam projektijuhi osalemist kuni selle kuupäevani. Seega hageja arvates ei korralda see tegevuskava alates 1998. aasta augustist enam projektijuhi tegevust. Vaid 1997. aasta detsembriks ette nähtud kahenädalane osalemine viidi üle 1998. aasta juulisse. Alates 1998. aasta juulist oli ette nähtud ainult ekspertide osalemine erinevates varustusega seotud projektides.

63 Hageja arvates on ekspertide tegevuse olemus samuti lepinguväline. Hageja kinnitab, et ta osutas lepinguga ette nähtud ekspertteenuseid täies ulatuses. Hageja nõuab, et hüvitataks tegevus, mida ei olnud tegevuskavadega ette nähtud ning mida enam ei saaks tasuda kolmanda lepingu eelarvest.

64 Hageja väidab, et eelarve piirangud kujundavad koos tegevuskavaga mõlemale poolele kohustuslikud piirangud teenuste pakkumise kohustuse ulatuses. Lepingu tähtaeg ei saa iseenesest õigustada kohustuse mistahes laiendamist. Isegi kui lepingu tähtaega pikendati, ei ole see toimunud tasustamata jäänud projektijuhtimisega seotud kohustuse pikendamise tõttu, vaid lihtsalt vajalikuks ümberkorralduseks uute ekspertide kaasamiseks. Lepingu kohaselt võib töötajatega seotud muudatusi teha ainult kirjalikus vormis ning seega oleks muudatuse nr 1 sõlmimine olnud ainuke viis uute ekspertide kaasamiseks.

65 Kuna muudatus nr 1 ei näinud ette mingit eelarve suurendamist ega projektijuhi jaoks täiendavat osalemisperioodi, ning ekspertide osas olid uued osalemisperioodid ette nähtud juba varem kokku lepitud ulatuses, siis leiab hageja, et ta ilmselgelt ei pidanud neid teenuseid pakkuma põhjusel, et kolmanda lepingu ametlikku kestvust pikendati.

Kahju hüvitamise hagi

66 Hageja väidab, et tema hagi on põhjendatud, kuna komisjon rikkus õiguspärase ootuse kaitse ja hea halduse põhimõtteid, tekitades talle kahju 332 083,60 euro suuruses summas.

67 Mis puudutab kõigepealt väärhaldust komisjoni poolt, siis hageja arvates käitudes selliselt, nagu ta käitus lepingu läbirääkimiste ajal ja pärast, jättis komisjon mulje, et hagejale hüvitatakse väljaspool lepingut osutatud teenused. Seega rikkus komisjon õiguspärase ootuse põhimõtet Esimese Astme Kohtu 17. detsembri 1998. aasta otsuse mõttes kohtuasjas T-203/96: Embassy Limousines & Services *v.* parlament (EKL 1998, lk II-4239). Käesolevas asjas andis komisjon hagejale põhjendatud lootust, mis julgustas teda töötama komisjoni heaks ilma lepinguta. Tegutsedes käimasolevate lepinguliste läbirääkimiste raames, ei võtnud hageja mõistliku ettevõtja seisukohast endale ühtegi riski, mida ta peaks ise hüvitama. Vastupidi, ta tegutses majanduslikus mõttes mõistlikult ja realistlikult, kuna komisjon tekitas temas veendumuse, et temaga sõlmitakse teine leping. Komisjon ei lükanud hageja veendumust ümber, vaid läbirääkimiste ajal tugevdas seda mitmel korral.

68 Vastupidi avaliku teenuslepingu sõlmimist iseloomustavatele tunnustele tekitasid käesoleva asja asjaolud hagejas õiguspärase ootuse, et temaga sõlmitakse uus kohapealse abi leping. G7 maade, komisjoni ja Ukraina vahel 1995. aastal sõlmitud lepingu protokollis määrati hageja Zaporižžja tuumajaamas idaohutuse partneriks. Hageja tuletab meelde, et kohapealse abi lepingute sõlmimine toimub tavaliselt otsese lepinguga. Tema arvates ei olnud pooltel kahtlusi selles osas, et kohapealne abi peab jätkuma ja tuleb takistada teenuste katkemist, eriti ohutuse teemal. Lepingu otse sõlmimine oleks olnud üks lisapõhjus piirata lepingulist teenuste pakkumise aega vaid umbes ühe kalendriaastaga.

69 Hageja väidab, et komisjon rikkus ka hea halduse põhimõtet, viies lepingulised läbirääkimised lepingu mittenõuetekohase juhtimise tõttu ebaõnnestumiseni. Komisjonil oli kohustus otsus vajaliku hoolsusega ette valmistada ja tasakaalustada asjakohased huvid (Esimese Astme Kohtu 19. märtsi 1997. aasta otsus kohtuasjas T-73/95: Oliveira *v.* komisjon, EKL 1999, lk II-381, ja 9. juuli 1999. aasta otsus kohtuasjas T-231/97: New Europe Consulting ja Brown *v.* komisjon, EKL 1999, lk II-2403). Euroopa Liidu asutuse tegevusse sekkumine erinevate haldus- või

poliitiliste organite poolt ei ole õigustatud, v.a siis, kui nimetatud organ ei näita üles järjekindlat ja jätkuvalt head suhtumist asjaosalisse (eespool viidatud kohtuotsus Embassy Limousines & Services *v.* parlament, punkt 87). Seetõttu ei pea asjaosaline taluma seda, et komisjon ei suuda tagada lepingut puudutavate läbirääkimiste ajal ülevaadet nendest läbirääkimisest või võtab endale otsustamiseks ebanormaalset pika aja ning seda kõike tulenevalt asjaga tegelevate töötajate vahetumise tõttu. Hageja juhtumi puhul see just aset leidiski. Lepinguliste läbirääkimiste erinevates faasides tekitas komisjon tegelikult hageja õiguspärase ootuse ning hoidis seda üleval mitmel erineval viisil ning näitas korduvalt oma käitumisega välja lepingu haldamise vajakajäämisi ning sisekorralduse ebapiisavust.

70 Muu hulgas väidab hageja, et lepingu muudatuse nr 2 sõlmimisest keeldumine näitab hooletust, millega vahetuvad ametnikud olid informeeritud käimasolevate läbirääkimiste ja kehtivate lepingute seisust. 23. septembri 1999. aasta faksis sisalduv Vadé avaldus („vastavalt minu arusaamisele kujutab lepingu muudatus nr 1, mis sõlmiti kogueelarvet muutmata, eelarve ridade ümbermuutmist selliselt, et see oleks kooskõlas teenuste osutamise tähtaja pikendamisega") näitab seda, et ta ei olnud ise ilmselgelt lepingu muudatust nr 1 lugenud ning tema eelkäijad ei olnud talle selgitanud selle muudatuse väljatöötamise asjaolusid. Projektijuhi jaoks ette nähtud eelarve oli lepingu muudatuse nr 1 ajal juba täielikult ammendatud ning eelarve jäägiga sai katta ainult ekspertide tegevuse kulud ning hageja arvates ei ole see kunagi olnud sobiv eelarve ümberkorraldamiseks, samuti ei oleks see olnud lubatud. Projektijuhi ja ekspertide jaoks mõeldud eelarveid ei korraldatud seetõttu lepingu muudatusele nr 1 lisatud hinnakirjale vastavalt ümber, ainuke erinevates eelarvetes tehtud muudatus oli Saksamaal ja Ukrainas osalemise erinevuse kaotamine. See meede oli ette nähtud nende isikute osalemisega seotud raamatupidamise lihtsustamiseks, kuigi sellel muudatusel ei ole mingit mõju erinevatele ekspertide või projektijuhi eelarvetele.

71 Mis puudutab hageja poolt kantud kahju, siis väidab viimane, et jäädes lootma komisjoni lubadustele, sai ta oma tegevust jätkates lepinguväliselt kahju 332 083,60 eurot.

72 Mis puudutab põhjuslikku seost väärhalduse ja kahju vahel, siis väidab hageja, et väärhaldus komisjoni poolt moodustab koos tekitatud kahjuga vajaliku põhjusliku seose kahju hüvitamiseks. Kahju tuleneb piisavalt otseselt komisjonile ette heidetud käitumisest.

73 Hageja leiab, et talle tekitatud kahjul on samuti otsene seos komisjoni halduskorralduse puudulikkusega. Puudulik teabevahetus vahetuvate ametnike vahel põhjustas täiendava hilinemise ning seletab samuti lepinguväliselt teenuste osutamist ning nende tähtaega ja seega hageja poolt kantud kahju suurust.

74 Hageja taotleb, et komisjoni ametnikud Doucet, Kalbe, Jousten, Lütkemeyer ja Vadé, ning neile lisaks Zaiss, Hoensch, Collignon ja Möller kuulataks tunnistajatena Esimese Astme Kohtu poolt vastavates küsimustes üle, eriti komisjoni ja hageja vaheliste vestluste ulatuse, lepinguliste läbirääkimiste korraldamise ja eelarve ammendamise osas.

75 Komisjon väidab, et hagi on ilmselgelt põhjendamatu. Komisjoni ei saa EÜ artikli 288 teise lõigu alusel vastutavaks pidada, kuna tegemist ei olnud väärhaldusega.

76 Esiteks vaidlustab komisjon väite, et ta andis hagejale põhjendatud lootusi.

77 Teiseks vaidlustab komisjon väite, mille kohaselt ta rikkus hea halduse põhimõtet, näidates üles lepingu puudulikku haldamist.

Esimese Astme Kohtu hinnang

78 Vaidlus käsitleb poolte vahel 1994. aastal sõlmitud lepingulisi suhteid ning pooled vaidlevad selle üle, kas see toimus või ei toimunud kolmanda lepingu täitmise ja selle lepingu muudatuse nr 1 raames. Mõlemat oletust tuleb järjekorras uurida.

79 EÜ artiklist 238 ja nõukogu 24. oktoobri 1988. aasta otsusest 88/591/ESTÜ, EMÜ, Euratom Euroopa ühenduste esimese astme kohtu asutamise kohta (EÜT L 319, lk 1; ELT eriväljaanne 01/01, lk 181), muudetud versioonis, tuleneb, et Esimese Astme Kohtu pädevusse kuulub juriidiliste või füüsiliste isikute poolt esitatud vaidlustes otsuse tegemine lepingus sisalduva vahekohtuklausli alusel.

80 Sellise klausli puudumisel ei ole Esimese Astme Kohus pädev tegema otsust tegevuse üle, mis tuleneb lepingust. Selle puudumisel laiendaks ta oma kohtulikku pädevust väljapoole vaidlusi, mille lahendamine on talle EÜ artikliga 240 piirates reserveeritud — see säte annab siseriiklikele kohtutele pädevuse otsustada teiste vaidluste üle, mille üheks pooleks on ühendus (Euroopa Kohtu 21. mai 1987. aasta otsus liidetud kohtuasjades 133/85–136/85: Rau jt, EKL 1987, lk 2289, punkt 10; Esimese Astme Kohtu 10. juuli 2002. aasta määrus kohtuasjas T-387/00: Comitato organizzatore del convegno internazionale *v.* komisjon, EKL 2002, lk II-3031, punkt 37).

81 Käesoleval juhul ei sisalda kolmas leping, millest komisjoni väitel vaidlus alguse sai, klauslit, mis annaks Esimese Astme Kohtule pädevuse lahendada selle täitmisest tulenevaid vaidlusi, vaid vastupidi annab sõnaselgelt selle pädevuse Brüsseli kohtutele (vt eespool punkt 7).

82 Siin tuleb välja tuua, et käesolevas asjas ei saa Esimese Astme Kohus teha kindlaks, kas vaidlusalused tööd kuuluvad lepingu kohaldamisalasse või mitte ilma kolmandat lepingut ja selle lepingu muudatust nr 1 tõlgendamata. Seega juhul, kui nimetatud tööd kuuluvad hagejat ja komisjoni siduvasse lepingulisse raamistikku, siis ei ole Esimese Astme Kohus pädev vaidluse üle otsustama ning hagi tuleb sellel põhjendusel jätta läbi vaatamata.

83 Niivõrd, kuivõrd ei või välistada seda, et kolmanda lepingu tõlgendamiseks pädev siseriiklik kohus jõuab järeldusele, et asjaomased tööd teostati väljaspool lepingu kohaldamisala, tuleb uurida, kas komisjon rikkus õiguspärase ootuse kaitse ja hea halduse põhimõtet, nagu väidab hageja.

84 Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et ühenduse lepinguvälise vastutus EÜ artikli 288 teise lõigu mõttes allub tingimuste kogumile, st sellele, kas institutsioonidele ette heidetav käitumine on ebaseaduslik, kas tegemist on tegeliku kahjuga ja kas on olemas põhjuslik seos väidetava käitumise ja tekitatud kahju vahel (Euroopa Kohtu 29. septembri 1982. aasta otsus kohtuasjas 26/81: Oleifici Mediterranei *v.* Euroopa Majandusühendus, EKL 1982, lk 3057, punkt 16; Esimese Astme Kohtu 11. juuli 1996. aasta otsus kohtuasjas T-175/94: International Procurement Services *v.* komisjon, EKL 1996, lk II-729, punkt 44).

85 Kui kasvõi üks nendest tingimustest ei ole täidetud, tuleb hagi jätta täies ulatuses läbi vaatamata ilma, et oleks vajalik uurida teisi nimetatud vastutuse tingimusi (Euroopa Kohtu 15. septembri 1994. aasta otsus kohtuasjas C-146/91: KYDEP *v.* nõukogu ja komisjon, EKL 1994, lk I-4199, punkt 19; Esimese Astme Kohtu 20. veebruari 2002. aasta otsus kohtuasjas T-170/00: Förde-Reederei *v.* nõukogu ja komisjon, EKL 2002, lk II-515, punkt 37, ja 19. märtsi 2003. aasta otsus kohtuasjas T-273/01: Innova Privat-Akademie *v.* komisjon, EKL 2003, lk II-1093, punkt 23).

86 Komisjoni käitumist tuleb analüüsida vastavalt nendele põhimõtetele.

87 Mis puudutab esimest tingimust, siis on kohtupraktikas leitud, et tuleb tuvastada üksikisikutele õigusi andva õigusnormi piisavalt selge rikkumine (Euroopa Kohtu 4. juuli 2000. aasta otsus kohtuasjas C-352/98 P: Bergaderm ja Goupil *v.* komisjon, EKL 2000, lk I-5291, punkt 42). Mis puudutab nõuet, mille kohaselt peab rikkumine olema piisavalt selge, siis otsustav tingimus selle tingimuse täidetuks pidamisel on asjaomase ühenduse institutsiooni ilmselge ja raske teadmatus piiridest, mis on tema kaalutlusõigusele seatud. Kui sellel institutsioonil on vaid väga piiratud, isegi olematu kaalutlusruum, võib lihtsast ühenduse õiguse rikkumisest piisata tuvastamaks piisavalt selget rikkumist (Euroopa Kohtu 10. detsembri 2002. aasta otsus kohtuasjas C-312/00 P: komisjon *v.* Camar ja Tico, EKL 2002, lk I-11355, punkt 54; Esimese Astme Kohtu 12. juuli 2001. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-198/95, T-171/96, T-230/97, T-174/98 ja T-225/99: Comafrica ja Dole Fresh Fruit Europe *v.* komisjon, EKL 2001, lk II-1975, punkt 134).

88 Käesoleval juhul tuleb esiteks leida, kas komisjoni käitumine kujutab endast piisavalt selget õiguspärase ootuse põhimõtte rikkumist.

89 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt laieneb õigus nõuda õiguspärase ootuse kaitset, mis on üks ühenduse aluspõhimõtetest, kõigile üksikisikutele, kes leiavad ennast olukorrast, millest ilmneb, et ühenduse haldus, andes talle konkreetseid tagatisi, tekitas talle põhjendatud lootust. Sellised tagatised on ükskõik millises vormis edastatud täpne teave, mis on tingimusteta ja kokkulangev ning pädevatest ja usaldusväärsetest allikatest. Õiguspärase ootuse põhimõtte rikkumisele ei saa aga toetuda halduse poolt antud konkreetsete tagatiste puudumisel (eespool viidatud kohtuotsus Innova Privat-Akademie *v.* komisjon, punkt 26 ja viidatud kohtupraktika).

90 Kõigepealt tuleb meenutada, et lepingulised läbirääkimised iseenesest pooltele siduvad ei ole. Tuleb uurida, kas lepinguliste läbirääkimiste ajal andis komisjon hagejale konkreetseid tagatisi, andes talle põhjendatud lootusi.

91 Selles osas toob hageja eriti välja erinevad komisjoniga peetud vestlused ja kirjad.

92 Mis puudutab hageja poolt välja toodud telefonivestlusi komisjoni nimel varustusostude juhi Korsakiga, mis leidsid aset komisjonile 1998. aasta aprillis saadetud neljanda lepingu esimese projekti saatmise järel ning mis andsid hagejale põhjust arvata, et leping kohe sõlmitakse, tuleb öelda, et ükski kohtutoimikus olev dokument ei tõenda nende suuliste kinnituste, mida komisjon eitab, tegelikkust, ning seda enam, et neil vestlustel ei ole vajalikke tunnuseid õiguspärase ootuse tekkimiseks (vt selle kohta Esimese Astme Kohtu 8. novembri 2000. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-485/93, T-491/93, T-494/93 ja T-61/98: Dreyfus jt *v.* komisjon, EKL 2000, lk II-3659, punkt 87). See käib ka kõikide teiste suuliste kinnituste kohta, mille olemasolu ükski toimiku osa ei tõenda.

93 Hageja arvates jätkusid pooltevahelised lepingulised läbirääkimised 1998. aasta sügisel ilma katkestusteta. Ta toob välja eriti Jousteni 22. detsembri 1998. aasta faksi, millest tuleneb, et neljanda lepingu allakirjutamiseks ei ole takistusi. See faks oli sõnastatud järgmiselt:

„Pärast Teie 3. detsembri 1998. aasta kirja saamist palun ma Teid arvestada asjaoluga, et ma saatsin täna 1997. aasta GKN-i [kohapealse abi] lepingu [suunised] [ühenduse poolt kolmandatele riikidele abi korraldamise ühise talitusele] (Dou-

cet'le), kes võtab Teiega ühendust teiste lepinguprojekti osade osas (lisa D, lisa B ja lisa A sidusus jne)."

94 Selle faksi sõnastusest nähtub selgelt, et see teavitab hagejat lihtsalt läbirääkimiste seisust. Sellest tuleneb, et lisaga D ja B seotud küsimusi ei ole veel lahendatud ja et nende küsimuste osas, mis ei näi olevat tähtsusetud, tuleb pidada täiendavaid läbirääkimisi ning seetõttu ei ole lepingu allakirjutamine kohene.

95 Seega lepingulised läbirääkimised jätkusid ning seetõttu saatis hageja komisjonile mitmeid neljanda lepingu versioone.

96 Vahepeal tekkis poolte vahel lahkarvamus seoses teatud projektide hindamisega.

97 Lisaks tuleneb toimikust, et aastate jooksul kritiseeriti projektijuht Hoenschi nii komisjoni Kiievi esinduse kui ka komisjoni Brüsseli talituste poolt. Mitmel korral taotles komisjon hagejalt projektijuhi väljavahetamist, millest hageja keeldus.

98 Peale neid lahkhelisid lõpetas komisjon kolmanda lepingu 25. oktoobri 1999. aasta kirjaga vastavalt TACIS-üldtingimuste artiklile 41.

99 Muu hulgas tuleneb kohtutoimikust, et lisaks projektijuht Hoenschi isikuga seotud probleemidele ning teatud projektide hindamisega seotud probleemidele ei lihtsustanud hageja enese käitumine läbirääkimiste ajal neljanda lepingu sõlmimist. Kohtutoimikust tuleneb, et hageja keeldus mitmel korral võtmast arvesse komisjoni poolt pakutud muudatusi, ja seega panustas ta ise lepinguliste läbirääkimiste pikenemisse ning läbirääkimiste lõplik läbikukkumine on osaliselt tema süü, mida ta lõpuks ise ka kohtuistungil möönis.

100 Seetõttu tuleb märkida, et ühelgi hetkel ei olnud olemas lõplikku kokkulepet neljanda lepingu sõlmimise osas. Seega ei saa hageja neljanda lepingu sõlmimise osas viidata õiguspärase ootuse põhimõttele. Kuigi komisjon palus hagejalt erinevate lepinguprojektide koostamist, on see lahutamatu osa tavalistest lepingulistest läbirääkimistest ning komisjon ei julgustanud hagejat ületama tema äritegevusega seotud riske (vt selles kohta eespool viidatud kohtuotsus Embassy Limousines & Services *v.* parlament, punkt 75).

101 Veel tuleb uurida, kas komisjon andis hagejale konkreetseid tagatisi, andes talle põhjendatud lootust, et asjaomase teenuste osutamise eest makstakse tasu mingil muul viisil kui võimaliku neljanda lepingu raames.

102 Selles osas tuleb märkida, et hageja toetub eriti suulistele kinnitustele, mis pärinevad komisjoni talitustelt, ning samuti erinevatele tema enda või komisjoni kirjadele. Samuti viitab ta kontrollikoja eriaruandele.

103 Mis puudutab neid väidetavaid suulisi kinnitusi, siis tuleb tunnistada, et mitte ükski kohtutoimikus olev dokument ei tõenda nende suuliste kinnituste, mida komisjon eitab, tegelikkust, ega enamgi veel, et neil vestlustel oleks vajalikud tunnused õiguspärase ootuse tekkimiseks.

104 Mis puudutab 20. oktoobri 1998. aasta kirja, milles komisjon tegi hagejale ettepaneku sõlmida leping, millest jäetaks välja need tööd, mille osas kokkulepet veel saavutatud ei olnud ja mille hageja toob välja näitamaks, et komisjon lubas tagasiulatuvalt maksta nende teenuste eest, siis tuleb märkida, et see ettepanek puudutab neljanda lepingu sõlmimist ja programmi TACIS 1997 ning et komisjon tegi seetõttu ettepaneku sõlmida leping, mis puudutab TACIS 1997 programmiga seotud ülejäänud töid. Seega ei näita see kiri kuidagi, et neid küsimuse all olevaid tegevusi oleks tulnud hüvitada tagasiulatuvalt.

105 Mis puudutab 14. aprilli 1999. aasta kirja, milles hageja võtab kokku 16. märtsi 1999. aasta kohtumise järeldused ning millega ta esitab komisjoni konkreetsel palvel tagasiulatuva lepingu projekti, mis käsitleb lepinguga katmata ajavahemikku, piisab märkimisest, et kui see kiri, mille sisu komisjon vaidlustab, pärineb hagejalt endalt, ei saa ainult selle põhjal tuvastada, et komisjon oleks tegelikult selle kohtumise ajal sellise nõude esitanud.

106 Ka 25. augusti 1999. aasta kiri, milles hageja esitas kolmanda lepingu muudatuse nr 2, ei näita mingil viisil, et komisjon oleks sellise muudatuse tegemist nõudnud ja ka mitte seda, et ta lubas tagasiulatuvalt maksta hageja poolt osutatud teenuste eest.

107 Nimelt 23. septembri 1999. aasta faksiga keeldus komisjon sellist muudatust alla kirjutamast järgmiselt:

„Vastavalt minu arusaamisele kujutab lepingu muudatus nr 1 [...], mis sõlmiti kogueelarvet muutmata, eelarve ridade ümbermuutmist selliselt, et see oleks kooskõlas teenuste osutamise tähtaja pikendamisega.

Käesolevaga esitate mulle ettepaneku, mis ei sisalda uusi ülesandeid ning mis esitati augustikuu lõpus eesmärgiga katta tagasiulatuvalt 1998. aasta juuli kuni 1999. aasta juuni tegevused. Nendel põhjustel saab komisjon üksnes keelduda sellise ettepaneku arvestamisest."

108 Lisaks viitab hageja 24. novembri 1999. aasta kohtumisele, mille käigus talle tema arvates lubati uuesti alates 1998. aasta augustist tehtud töö hüvitamist, seda vähemalt juhul, kui kolmanda lepingu audit ei näita, et töö oli puudulik. Komisjon on kostja vastusele lisanud selle kohtumise käigus tehtud käsitsi kirjutatud märkmed. Nendest märkmetest tuleneb, et arutelu käis kolmanda lepingu lõpetamise tagajärgedele üle ning Hoenschi isikuga seotud probleemide üle, samuti võimaluse üle komisjoni abiga parandada tema mainet. Nende märkmete põhjal ei saa tuvastada, et komisjon oleks tagasiulatuvalt lubanud hüvitada asjaomaste teenuste pakkumist. Igal juhul ei saanud see 24. novembril 1999 toimunud kohtumine anda hagejale õigust toetuda mingisugusele õiguspärasele ootusele nende teenuste osas, mida ta oli enne seda kohtumist osutanud.

109 Lisaks tuleb meelde tuletada, et komisjon sai hagejale tööde hüvitamist TACIS-programmi raames teostada ainult lepingu alusel. Arvestades hageja pikaajalist kogemust TACIS-ega seoses, pidi ta olema teadlik selle programmiga seotud õiguslikest protseduuridest ning ei saanud olla mitte teadlik lepingu vajalikkusest.

110 Nendel asjaoludel tuleb nentida, et kohtutoimik ei sisalda ühtegi komisjoni kirja, milles hagejale lubataks asjaomaste teenuste hüvitamist tagasiulatuvalt.

111 Lisaks viitab hageja kontrollikoja eriaruandele nr 6/97, et näidata tagasiulatuvate lepingute sõlmimise võimalikkust. Sellest aruandest tuleneb, et kohapealse abi lepingute sõlmimisega oli raskusi ning tundub, et komisjon sõlmis samuti tagasiulatuvaid lepinguid, mida kontrollikoda kritiseeris.

112 Komisjon vastas kontrollikoja kriitikale järgmiselt:

„Minevikus on toimunud tagasiulatuvalt lepingute sõlmimine, kuna halduslikult võttis nende ettevalmistamine liiga kaua aega. On võetud meetmed selleks, et see probleem tulevikus enam ei korduks. Komisjon ei nõua kunagi ekspertidelt toimingute teostamist väljaspool heakskiidetud lepingut. Kahe lepingu vahelised ajavahemikud võivad tuleneda mitmetest põhjustest ning lepingu pooli on sellest teavitatud, et ainult komisjoniga sõlmitud lepinguga kaetud tegevused kuuluvad komisjoni vastutusalasse."

113 Esiteks tuleb märkida, et see aruanne puudutab asjaomasest ajavahemikust varasemat ajavahemikku. Teiseks, kuigi sellest tuleneb, et komisjon on sõlminud tagasiulatuvaid lepinguid, ei kohusta ei see aruanne ega ka komisjoni vastused komisjoni jätkama tagasiulatuvate lepingute sõlmimist, mida kontrollikoda eelkõige kritiseeris. Sellest ei tulene kuidagi, et see oleks võinud tekitada hageja õiguspärase ootuse, et komisjon sõlmib temaga tagasiulatuva lepingu.

114 Neil asjaoludel tuleb märkida, et ükski kohtutoimiku osa ei luba öelda, et komisjon oleks andnud hagejale konkreetseid tagatisi selle kohta, et küsimusealused tööd hüvitatakse tagasiulatuvalt kas siis neljanda lepingu raames või tagasiulatuva kokkuleppe raames, mis oleksid võinud anda hagejale mingisuguseidki põhjendatud lootusi. Lisaks sellele oleks ettevaatlik majandusettevõtja, kes tunneb TACIS-

programmi, pidanud teadma ohte, mis on seotud tagantjärgi lepingu sõlmimisega, rikkudes põhimõtteid, mis on komisjonile kohustuslikud ühenduse ressursside hea ja mõistliku haldamise raames.

115 Seega ei ilmne eelnevast, et komisjon rikkus piisavalt selgel viisil õiguspärase ootuse põhimõtet.

116 Teiseks tuleb uurida seda, kas komisjoni käitumine kujutab endast hea halduse põhimõtte piisavalt selget rikkumist.

117 Selles osas väidab hageja, toetudes kontrollikoja eriaruandele nr 25/98, et komisjon ei taganud lepinguliste läbirääkimiste järjepidevust selle tõttu, et töötajad pidevalt vahetusid, nurjates seega ise neljanda lepingu sõlmimise.

118 Kontrollikoja eriaruanne nr 25/98 leiab konkreetselt, et komisjoni peadirektoraadi „Välissuhted: Euroopa ning uued iseseisvunud riigid; ühine välis- ja julgeolekupoliitika; välisteenistus" haldamisüksus ei oma vajalikke inimressursse programmide teostamise korrektseks jälgimiseks ja „komisjoni poolt 1997. aastal ette võetud peiling seoses PHARE ja TACIS-lepingute rahandusliku likvideerimisega, mida raskendas lepinguliste töötajate vahetumisest tuleneva „institutsionaalse mälu kadumine" ning hea halduspraktika puudumine, ei kaasnenud mingisuguseid meetmeid, mille eesmärgiks oleks vältida selliste olukordade tekkimist.

119 Sellest aruandest tuleneb seega, et see puudutab ja kritiseerib komisjoni varasemat praktikat ning mitte seda, mis oli jõus neljanda lepingu läbirääkimisi puudutaval ajal. Just nimelt oma talituste ümberkorralduse ja 1998. aastal ühenduse poolt kolmandatele riikidele abi korraldamise ühise talitusele loomisega püüdis komisjon parandada TACIS-programmide rakendamist.

120 Muu hulgas ei ole hageja näidanud ära konkreetset mõju, mis viitaks hea halduse põhimõtte rikkumisele. Selles osas kinnitab hageja, et ta esitas 14. aprillil 1999 neljanda lepingu uue projekti, märkides, et tegemist on „suuniste" täielikult muudetud versiooniga, kuid mis hageja arvates oli sisult identne sellele, mida komisjoni peadirektoraat „Välissuhted: Euroopa ning uued iseseisvunud riigid; ühine välis- ja julgeolekupoliitika; välisteenistus" juba 1998. aasta detsembris analüüsis, mis näitab seda, et komisjoni osas vastutanud töötajate pidev vahetamine on toonud kaasa „institutsionaalse mälu kadumise", nagu seda oli juba märkinud kontrollikoda. Kaugel sellest, et see näitaks mingisugust hea halduse põhimõtte rikkumist, näitab see asjaolu vastupidi just seda, et hageja enda käitumine ei ole etteheidetest vaba.

121 Neil asjaoludel ei tulene eelnevast, et komisjon oleks rikkunud hea halduse põhimõtet, seega tuleb hageja argumendid selles osas tagasi lükata ilma, et oleks vajadust uurida, kas selle põhimõtte tulemuseks on üksikisikutele õiguste andmine.

122 Komisjoni ebaseadusliku käitumise tingimus ei ole niisiis käesolevas asjas täidetud, seega tuleb hagi jätta rahuldamata ilma, et oleks vaja uurida teisi sellise vastutuse tingimusi ning kuulata Esimese Astme Kohtus ära tunnistajaid.

Kohtukulud

123 Kodukorra artikli 87 lõike 2 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna kohtuotsus on tehtud hageja kahjuks, mõistetakse kohtukulud vastavalt kostja nõudele välja hagejalt.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ESIMESE ASTME KOHUS (neljas koda)

otsustab:

1. Jätta hagi rahuldamata.

2. Mõista kohtukulud välja hagejalt.

Legal Tiili Vadapalas

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 16. märtsil 2005 Luxembourgis.

Kohtusekretär

H. Jung

Koja esimees

H. Legal